

řečeno bylo, jakým obnosem, je zjevno, že slíbil nahradit škodu všecku, která skutečně vzešla a která tedy se prokáže; že to skutečně tak žalovanému na mysli tanulo, dokazuje to, — ač by ani žádného zvláštního dotvrzení třeba nebylo, ježto vyjádření samo má ten smysl, — že žalovaný syna žalobkyně poslal k staviteli F-ovi, by ho k ohledání škody přivedl. Připomíná-li odvolací soud ještě, že žalovaný poukázal také na to, že jest pojištěn, není to zajisté důvodem proti závaznosti uznání, jak ho odvolací soud užívá, nýbrž pro ni. Žalovaný jsa pojištěn nebo prohlašuje se za pojištěna, mohl bez dalšího na nárok žalobkyně přistoupiti. Opírá-li se však nárok o závazné uznání, netřeba zkoumati, zda-li původní jeho důvod obстоjí čili nic, pokud se týče, zdali žalobkyně za sporu uplatňovala oba shora vytčené důvody (ručení za nezdatného zřízence a ručení z nebezpečného podniku), jež tu původně možny byly.

Čís. 4048.

Odpůrčí nárok v úpadku.

Splacení zápůjčky, již úpadce přijal na krátkou, blíže neurčenou dobu, nespadá pod čís. 1 Šu 30 konk. ř., i když se splacení stalo bez upomínky.

Ani v odpůrčích sporech není vyloučen důkaz výsledkem stran. Předmětem jeho nemůže však býti vědomost anebo nevědomost o rozhodné okolnosti, nýbrž jen zevní událost, z níž lze na onen vniterní postup (stav) usuzovati.

Byl-li uspokojen cizí věřitel, jest na žalující úpadkové podstatě, by dokázala, že věřitel o obmyslnosti dlužníkově (úpadcově) věděl nebo věděti musil (§ 30 čís. 3, 31 čís. 2), jde-li však o uspokojení blízkého příbuzného (§ 30 čís. 2, 31 čís. 1), jest na věřiteli, by dokázal, že naopak o dlužníkově obmyslnosti (§ 30 čís. 2) nebo jeho insolventi (§ 31 čís. 1) nevěděl a také věděti nemusil.

Zákon vyžaduje vědomí věřitelovo o dlužníkově neschopnosti k placení jen v době splacení zápůjčky, nikoliv v době poskytnutí zápůjčky.

(Rozh. ze dne 8. července 1924, Rv I 727/24.)

Správce úpadkové podstaty domáhal se žalobou, by bylo uznáno právem, že placení, jež poskytl úpadce Josef S. dne 24. listopadu 1922 svému bratru, žalovanému, bylo vůči věřitelstvu prohlášeno bezúčinným. O jmění Josefa S-a bylo dne 30. listopadu 1922 zahájeno řízení vyrovnací, načež byl naň dne 15. ledna 1923 vyhlášen úpadek. O b a n i ž š í s o u d y žaloby zamítly, o d v o l a c í s o u d z těchto důvodů: Není nikde stanoveno, že ve sporech odpůrčích jest vyloučen důkaz slyšením stran a jest pouhým brojením proti volnému přesvědčení soudcovskému, vytýká-li se, že prvý soud uvěřil výpovědi přísežně slyšeného žalovaného. Vývody odvolatelky o tom, že žalovaný věděl (věděti musil) o poměrech bratrových, i o jeho insolventi, jakož i o tom, proč mu tento peníze posílá — jsou pouhými domněnkami a ani poukaz na to, že bydliště žalovaného není příliš daleko od bydliště úpadcova, nestačí k odůvodnění této domněnky. Okolnost, že bylo placeno pouze nějaký den před podáním žádosti o zahájení vyrovnacího řízení a že

placení stalo se bratrem bratrovi, nezakládá ještě důvod odporovatelnosti dle Šu 30 čís. 1 konk. ř., neboť, bylo-li prvním soudem bezvadně zjištěno, že stala se zápůjčka jen na krátkou dobu a brzy vrácena býti měla, nelze říci, že uspokojen byl věřitel v době, kdy uspokojení požadovati nemohl. Není tu ani poskytnutí výhod ve prospěch blízkých příbuzných, jimž úmysl dlužníka, uspokojiti je výhodněji, než ostatní věřitelé, znám byl anebo znám býti musil (§ 30 čís. 2 konk. ř.), neboť první soud bezvadně zjistil, že žalovaný o insolventi svého bratra ani ve chvíli placení ještě nevěděl. Odvolatelem uplatňovaná okolnost, že nebyla smluvna doba splatnosti zápůjčky, nepadá na váhu, ježto jednalo se o zápůjčku na krátkou dobu, která dle záměru stran ihned splatnou býti měla, takže ani upomínky třeba nebylo. Není tu ani důvodu odporovatelnosti dle Šu 31 čís. 1 a 2 konk. ř., ježto napadené jednání stalo se před žádostí o zavedení vyrovnacího řízení, tudíž i před jeho vyhlášením a dále zjištěno bylo, že žalovaný o insolventi bratrově nevěděl, aniž o jeho úmyslu poškoditi věřitele. O tom, zda možno v odpůrčích sporech užití i výslechu stran jako prostředku důkazního, platí to, co shora již uvedeno.

Nejvyšší soud zrušil rozsudky obou nižších soudů a vrátil věc prvému soudu, by o ní dále jednal a znovu rozhodl.

Důvody:

Případu Šu 30 čís. 1 konk. ř. zde není, když nižší stolice zjistily a úpadce v dovolání sám vlastně doznává, že šlo o zápůjčku na krátkou dobu. Onen předpis totiž nikterak nevyžaduje, by doba splatnosti byla ustanovena, má-li se míti za to, že věřitel neobdržel uspokojení v jiném čase (dříve) než v kterém je požadovati oprávněn byl, i jest mylným náhled dovolatele, že, ježto splatnost mohla prý nastati teprve upomínkou, ale splacení stalo se bez upomínky, že proto nemělo se státi a jest odporovatelným dle onoho předpisu. Kdyby to byl zákon takto myslil, byl by zajisté prostě řekl, že placení (uspokojení) jest odporovatelné, když dlužník zaplatil pohledávku ještě nedospělou nebo splatnou, kdežto ve skutečnosti předpokládá jen, aby byl věřitel nebyl oprávněn placení žádati, což jest jiné. Věřitel může totiž právě tehdy placení kdykoliv a tudíž ihned žádati, když není čas platební určen (§ 1417 a 904 obč. zák.), a jest následkem toho také vždy oprávněn je přijmouti, aniž by tím komu křivdil. Jinak by bylo, kdyby stanovena byla lhůta platební a dlužník před jejím uplynutím by dluh zaplatil: i tu je sice věřitel v poměru k dlužníku oprávněn placení dluhu přijmouti, ale nebyl oprávněn je žádati, a proto tedy křivdí se tím ostatním věřitelům, když, iak zákon předpokládá, dlužníkovu jmění nestačí, by také tito všichni byli zaplacení, a z ohledu na ně neuznává se toto placení za účinné. Zbývají tedy jen případy Šu 30 čís. 2 a Šu 31 čís. 1 konk. ř. a tu má dovolatel se svým dovoláním pravdu, ačkoli podstaty věci nikterak nevystihl. Míní, že předpisy tyto obsahují právní domněnku proti blízkému příbuznému, že o obmyslnosti dlužníkově pokud se týče o jeho insolventi věděl nebo věděti musil, jenže je mu vyhrazen protidůkaz, že nevěděl ani věděti nemusil a že tato domněnka však nemůže vyvrácena býti výpovědí věřitele sama, pokud se týče výpovědí úpadce, po-

nevadž prý mezi nimi jako blízkými příbuznými půjde o smlouvenou hru. Proti tomu správně odvolací soud uvedl, že ani ve sporech odpůrčích není důkaz výsledkem stran vyloučen, i záleží od okolnosti případu, zda bude soud věřiteli a úpadci věřiti, čili nic. Ale jde o jinou věc, které ovšem ani rozsudek odvolacího soudu nepostihuje. Jest od počátku uznanou a ustálenou pravdou, že jevy a děje psychické jakožto stavy niterní, zejména tedy stavy vědomí a vůle (úmysl) nejsouce v zevním světě patrný, nemohou býti dokazovány přímo, nýbrž pouze zevními skutečnostmi, jež je projevují nebo z nichž se na ně souditi dá. Takovou zevní skutečností jest ovšem projev, kterým strana vnitřní stav svého vědomí neb vůle na venek prohlašuje na př. když ve smlouvě se praví, že to a to beře na vědomí nebo že to a to činí v tom a tom úmyslu a pod. Tu strana sama vědomí neb vůli svou projevuje, ale chybí-li takové její prohlášení ohledně jejího vědomí neb vůle v určité době, nelze důkaz provést jinak než t. zv. indiciemi, tj. okolnostmi, jež na ně určitě poukazují a to platí výlučně o negativních stavech t. j., že osoba o něčem vědomosti neměla neb že vůle její k tomu onomu nesměřovala. Ale v tom právě stala se zde chyba. Naznačené předpisy zákona přesmykují břímě průvodní: kdežto totiž, byl-li uspokojen věřitel cizí, ukládá zákon žalující úpadkové podstatě, aby dokázala, že věřitel ten o fraudulosním úmyslu dlužníkově (úpadcově) věděl, nebo věděti musil (§ 30 čís. 3 a § 31 čís. 2), ukládají předpisy Šu 30 čís. 2 a § 31 čís. 1, byl-li uspokojen blízký příbuzný, tomuto příbuznému, by dokázal, že naopak o fraudulosním úmyslu dlužníkově nebo jeho insolventi nevěděl a také věděti nemusil. Tu pak žalovaný, bratr dlužníkův (úpadcův) tvrdil pouze, že nevěděl, že tento se nalézá v peněžní tísní a prvý soud připustil také důkaz slyšením stran přímo o tom, »zda žalovaný měl vědomost o insolventi Josefa S-a v dobách těch«, t. j. v době zápůjčky a splacení její, ač ovšem dle oněch předpisů stačí vědomost v době splacení, vždyť jde o poskytnutí výhody věřiteli, která tedy nemůže záležeti v zápůjčce věřitele dlužníku, nýbrž v placení její dlužníkem věřiteli, jenž na splacení právo ještě (§ 30 čís. 2) nebo už (§ 31 1) neměl, avšak ovšem na insolventi vztahuje se nevědomost ta jen v případě Šu 31 čís. 1, kdežto v případě Šu 30 čís. 2 vztahuje se na fraudulosní úmysl dlužníkův. Žalovaný pak k cíli důkazu jako strana slyšen vypověděl a napotom také odpřisáhl, že ani při splacení zápůjčky nevěděl, že bratr jest insolventním. Pro takovouto výpověď, i kdyby byla nepravdivá, nemůže nikdo býti s úspěchem stihán, protože se vědomí nikdy dokázati nedá, protože i kdyby tu byly takové okolnosti, že každý vidoucí a slyšící musil věděti, vypovídající přece vždy může tvrditi, že si okolností těch nevšiml neb jich neuvážil a tak věci si neuvědomil a to mu nemůže býti vyvráceno. Ale podle zákona, jenž k takovým výmluvám moudře přihlédl a jim čeliti se snaží, stačí úplně, že tu byly takové okolnosti, že věřitel věděti musil, a nezáleží na tom, že on pak přece přese vše to nevěděl. Bylo tedy povinností soudu, když žalovaný tvrdil nevědomost, vyzvati ho dle Šu 182 c. ř. s., aby udal skutečnosti, z nichž se na tuto jeho nevědomost souditi dá, a teprv o těchto skutečnostech mohl připuštěn býti důkaz výsledkem stran, nebyly-li jiné důkazy po ruce, ač pravidelně budou, a mohly na základě výsledku toho skutečnosti ty býti zjištěny, načež teprv by se posoudilo,

zda zjištěné skutečnosti jsou toho rázu, že bezpečně na nevědomost žalovaného souditi lze. Když první soudce dle §u 182 c. ř. s. se nezachoval a věc neprobranou ponechal, měl to spraviti soud odvolací dle §u 496 čís. 3 c. ř. s. a když ani ten to neučinil, devolvuje se tato jeho úloha na soud dovolací, ježto řízení odvolací trpí vadou (§ 503 čís. 2 c. ř. s.), i bylo proto tak uznati, jak se stalo.

Čís. 4049.

Sprostředkovatelská smlouva o prodeji stroje, jež nebyla ani časově obmezena ani odvolána, může býti sprostředkovatelem plněna i po drahé době.

(Rozh. ze dne 8. července 1924, Rv I 739/24.)

Úmluvou ze dne 7. června 1916 zavázala se žalovaná firma žalobci, že mu vyplatí dohodné 5% kupní ceny, opatří-li jí kupitele na větší stroj. Žalovaný sprostředkoval v květnu 1918 prodej stroje a domáhal se na žalované vyplacení slíbeného dohodného. Žalobě bylo vyhověno s o u d y v š e c h t ř í s t o l i c. N e j v y š š í m s o u d e m z t ě c h t o

d ů v o d ů:

Nesprávné právní posouzení spatřuje dovolatelka v mylném výkladu čl. 326 obch. zák. a v nepoužití čl. 318 obch. zák. Neprávem. Žalobce domáhá se zaplacení 5%ního dohodného z kupní ceny 170.000 Kč za generátor, prodaný v roce 1918 žalovanou firmou firmě M., slíbeného dopisem ze dne 7. června 1916. Snaží-li se nyní žalovaná firma, odvolávajíc se na čl. 318 obch. zák. tvrditi, že, nepřišlo-li k prodeji onoho stroje ihned v přiměřené lhůtě, nebyla již žalovaná firma svou nabídkou (5% dohodného) vázána, nelze názor ten sdíleti. Vždyť šlo o závazek k dohodnému za prodej stroje, tedy zboží, jež jen pro určité zájemníky má význam a důsledkem toho jest jen těmito vyhledáváno. Musilo tudíž býti žalované firmě známo, že žalobci nebude možno, by ihned nebo v přiměřené lhůtě na ono zboží našel kupitele, a mimo to nelze přehlédnouti, že šlo o smlouvu, jejíž platnost nebyla žalovanou firmou ani časově obmezena, ani dodatečně odvolána. Účelem této smlouvy bylo hledati a nalézti zájemníky pro zboží, stroj, jehož žalovaná firma nepoužívala ve svém podniku, leč jen jako rezervního stroje, a na provedení, účel takové smlouvy nelze použití čl. 318 obch. zák., nýbrž jen na smlouvu samu při obchodních jednáních právních mezi přítomnými, kde se musí druhá strana o návrhu ihned prohlásiti, má-li býti navrhovatel svým návrhem vázán. Výklad pak, jaký dává odvolací soud čl. 326 obch. zák., jest správným. Jak již podotčeno, nebyla smlouva o dohodném časově obmezena a mohl tedy žalobce, pokud účinnost její trvala, na jejím základě pracovati, hledati zájemníky, a tak smlouvu plniti. Výtky proti výkladu tohoto článku, že lze sice plniti kdykoliv ale jen, nelze-li podle okolností neb obchodního zvyku nic jiného předpokládati, nepadají na váhu, neboť žalovaná firma vůbec ani netvrdila v nižších stolicích, že z určitých okolností nebo z obchodního zvyku vyplývalo, že mělo býti plnění dříve uskutečněno. Naproti tomu s výkladem, jaký